

ALBINA.

Ese de trei ori in septemana: Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a, candu o cõla intrãga, candu numai diumetate, adeca dupa momentul impregiuraciloru.

Pretulu de prenumeratiune:

<i>pentru Austria:</i>	
pe anu intregu	8 fl. v. n.
" diumetate de anu	4 " " "
" patrariu	2 " " "
<i>pentru Romani'a si strainetate:</i>	
pe anu intregu	16 fl. v. n.
" diumetate de anu	8 " " "
" patrariu " "	4 " " "

Prenumeratiunile se facu la toti dd. corespundinti a-i nostri, si d'adrepulu la Redactiune: **Josefstadt, Langegasse Nr. 43**, unde suntu a se adresã si corespundintiele, ce privesc Redactiunea, administratiunea sãu speditur'a cate vor fi neîncãtate, nu se vor primi, era cele anonimeu se vor publica.

Pentru *anuncio* si alte comunicatiuni de interesu privatu — se raspunde cate 7 cr. de linie repetirite se facu cu pretiu scãdãtu. Pretulu timbrului cate 30cr. pentru una data, se antecipa.

Viena 15/27 augustu 1867.

Lucrarile delegatiuniloru se tienu secrete cãci membrii acelor'a au crediutu cã asiã vor potã incunjurã alarmarea *bursei* si amesteculu nefavoritoriu ce pãte l'ar exerciã publicistic'a. Resultatulu astadi e tocma contrariu de cum l'a asceptatu, pentru cã proprietarii chartieloru de statu se spãria chiaru de acestu secretu, era publicistic'a nu lipsesce de la detorinti'a ei a pretinde lumina, lumina de ajunsu peste relatiunile si pertratarile cele mai vitali pentru popõra. Acãsta publicistica invinuesce amaru pre celu ce a propusu a tienã desbaterile in secretu, arãta urmarile, si nimene are curagiulu se dica: io am propusu.

Cu tãte acestea ne-amu insielã dacã amu nutri speranti'a cã acele desbateri curundu vor se devina publice. Curundu anevõia se pãte intemplã pentru cã neci una delegatiune nu pãte dorã se arete lumei astadi catu de putienu a naintatu in lucrari, si catu e de sfasiata cu delegatiunea sora.

Se scie adeca in mani'a secretului cumca intre delegatiuni domnesce mare necontielegere, in catu unii ascãpta sfasiarea completa, dupa care ar urmã — dacã nu o schimbare de sistema — celu putienu unu morbu pentru dualismu.

Delegatiunea ungeresca nu afla cu cale a se exprime ea acum despre detoriile de statu, ci tinde a otarã numai cuotã ce se vine Ungariei si partiloru anesate din spesele ce se facu cu afacerile numite comune. Delegatiunea nemtiãscã insiste a pertratã acum impreuna si detoriile si cuotã. Ungurii din contra vreu se scie numai de cuota, pentru carea imbia 25%. Nemtiã replica cumca chiaru fora socotirea detoriloru, considerandu numai cuotã, ungerii trebue se raspunda mai multu, adeca 34%.

„M. P.“ aretandu cetitoriloru sei acestu stadiu alu pertratariloru, se esepetõrãza contra ungeriloru cumca vreu se impinga pe Austriã la bancrotu, se-si sistemeze creditulu loru dupa ruinarea creditului austriacu scl. dar nu asiã — eschiama nemtiulu —: si bancrotulu e „afacere comuna.“ —

Convenirea de la Salisburg a pusu in miãcare o multime de planuri. Pe candu „La France“ intõna tratatulu de Praga, pe care va trebui se-lu respecteze si Prusi'a si Rusi'a, pre atunci „Temps“ primesce din Berolinu o corespundintia in care se dice cumca convenirea de la Salisburg va gasi respunsu in convenirea suveraniloru de Prusia, Bavaria, Virtembergã, Darmstadt si Baden, carea *sar intemplã in 6 sãu 8 septembrie* in Baden. Acestu evinimentu ar vorbã destulu de apriatu pentru a convinge pe *Franci'a* cumca o federatiune nemtiãscã separata de mediadi nu se va infintia, ci Prusi'a va despune curundu de Germani'a intrãga. —

Scirile ce vinu de a dreptulu din Spani'a, ni spunu cã acolo domnesce pace si linisce. Ni rechiamo a minte si-

rile ce se trimiteau alta data din Varsavia despre linisceã din Polonia. Mintiuni oficiali si unele si altele, de cari astadi societatea nu duce lipsa neci pre aiurea. Cate sciri inse s'au potutu stracorã fora de inriurinti'a guvernului spaniolu, tãte arãta cã rescõla se respandesce pre di ce merge, rescolatii sunt in posesiunea provinciiloru Catalonia si Valencia, unde au stricatu telegrafulu si drumulu de feru, si cã nu sunt putieni la numeru se dovedesce si prin aceea cã indrasnescu a atacã fortaretie. Se crede cã in Cataloni'a comanda generalulu Prim.

Rescolatii n'au inca unu programu politicu adoptatu de ei de catratoti, ci decõmdata se unescu intru a alungã pe regin'a.

Principie mistificate.

(g) Neplacuta fõrte chiamare e adi a unui corespundinte politicu romanu de aici. Ori de ce ar vol se iã notitia, ori ce ar dorã se descrie, nu pãte face de catu cu greatia si in coloru intunecate. Morala publica la noi de susu pana diosu n'õ afli de catu degradata sãu falsificata, si dõca candu-va Istori'a va vrã se dõca adeveratulu si cuvenitulu nume epõcei nõstre, trebe se-i dica „epõca ideiloru falsificate,“ sãu a — „principieloru mistificate.“

De altcum „Albina“ precumu totu mai multu se adeveresce, par' cã si-ãpsu de tema principale — a combate ideiele false si a limpedã principiele mistificate. Astã e unu lucru greu adi, si — numai Ddiu pãte sci, dacã elu va avã vr'unu resultatu bunu si dacã ilustrii intreprindiatori facia cu retacirea sãu stricatiunea generala nu vor fi adusi a — capitulã si a se mangaiã cu cugetulu loru nobilu si curatu. Mi aducu ael a minte de o anecdota a unui clasicu nemtiãscu. Acelu invetiatu caletorindu printieri straine, a ajunsu intr'un'a, unde toti locuitorii schiopetã de unu picioru; asiã erã acolo mod'a, tonulu bunu, traditiunea, legea; er pre õspele eruditu, carele urmã a se folosã si acolo de ambele sale piciorõre, precum tineã cã ar fi cu cale si naturalu, mi ti-lu luara la bataia de jocu; alergã dupa elu lumea cu micu cu mare si-lu insultã, pana candu bietului omu nu-i mai remase, de catu — celu pucinu in publicu — se se puna se schiopete si elu; dar' apoi se fi vediatu acusia risu si hohotu, cãci sermanulu nemtiã nefiindu dedatu a amblã intr'unu picioru, totu mereu potienciã si se imburdã. Istori'a se pare anomale, dar se credeti, cã nu e mai multu anomale, de catu Istori'a Sodomei si Gomorei din Biblia si — d. e. a Abderei din traditiune, sãu — a Turciei, ca se nu dicu a Europei, a civilizatiunei, a moralei publice de adi in adeveru.

Apoi — cautã trasur'a mistificarei si falsificarei o afli adi ca caracteristica in tãte actiunile si institutiunile publice. Vorbimu de democratia, de interesele si fericirea poporului, dar cugetãmu la noi insine, la famili'a sãu cast'a nõstra si lucrãm totu numai pentru aceea; avemu

constitutiune si responsabilitate de ministri, dar guvernãmu absolutu, ba nu ni facemu scrupuli nici pentru mesure teroristice; prochiamãmu egalitatea politica si natiunale, dar cei-ee au poterea, o folosescu tãta numai pentru sine si a-i sei, er de limb'a si natiunalitatea altor'a si batu numai jocu! si asiã merge acãst'a preste totu si intru tãte.

Dar se trecu acum la unele casuri anumite, ce stau la ordinea dilei.

Abã cu vr'õ diece dile mai nainte tãta diaristic'a nõstra nemtiãscã si magiara, chiaru si cea semi-oficiala, pre n'trecute scriã la articli lungi *contra alian-tiei Austriei cu Francia*; mi-ti demonstrã din firu in peru, cu o miã de arguminte greu cumpenitõrie, ce periculõsa, ba chiaru imposibile ar fi aceea pentru noi: candu de o data, preste nõpte o vediu-ramu intorcendu-se si pledandu de adrep-tulu *pentru atare aliantia!* Apoi ast'a e consecintia si morala publica?!

Ce se tiene de noi romanii, asiã credu cã — n'am avutu ce se ne mestecãmu in desbaterile asupr'a acesteii cause sãu cestiuni. „Albina“ in articlii sei despre „*politic'a mare*“ ni a datu astu felu de desluciri si indegetatiuni in asta privintia, incatu celu-ee a cetitu cu atentiune si buna pricepere acei articli, din capulu locului vafi petrunsu frementarile diplomatiloru si publicistiloru atatu a celoru francesi si austriaci, catu si a celoru prusiani si muscalesci. „Albina“ in *politic'a mare* a prevenitu cu elucubratiiunile sale pre matadorii diplomatiei europene, si deductiunile si avisarile articliloru Albinei s'au adeveritu in totu cuprinsulu loru prin cursulu si direptiunea politiceii mari de trei lune incõce. — Ce a ajunsu atatea incõrdari din partea politiciloru magiari si nemti — pentru a impedecã supunerea Austriei sub comãnd'a politiceii lui Napoleone! Nu e inse — credeti-mi — pretinsiune mai absurda, de catu pretensiunea dlui Deãk si a magiariloru sei, ca adeca se remana Austria neutrã intr'unu casu de conflagratiune europãna, pentru cuventulu ca magiarismulu se pãta mistuf in pace buca-turele cele grase de dreptu natiunale eschisivu, ce i se aruncara in gur'a cascata, si pre cari domni'a sa si cu ai sei crede cã le-ar fi capatatu de pomana sãu din vre unu efeptu desclinitu de amõre platonica! Hei domniloru, nu merge asiã; las' c'õ se vedeti! Din cele intemplete la Salisburgu v'ati potutu convinge cu ochii vostri, dacã i veti fi avutu indemana, cã interesele si convingerile si dorintiele võstre speciali, candu e vorb'a de lucruri mari, de interesele statelor si dinastieloru — nu se considera de catu dõra „pro forma“ in a dõu'a, treia sãu patra linia. Nu sciu dacã veti fi observatu acãst'a in fumulu ambiitiunei si insolentiei, de care sunteti imbetati, atãt'a inse sciu, cã — de invetiatu n'ati invetiatu si nu vreti se invetiati nemic'a.

Inca un'a. Tãta lumea tiene caus'a natiunalitatiloru si limbelor in Ungaria de causa intetitõria, causa ardienda, si tãta lumea se mira, ce se fie, de corifeii

magiari si cei de a drãpt'a si cei de a sting'a lucra cu totu felulu de midilõce si preteste a-i amenã deslegarea. Acumse vedeti, totu paralelu cu acãst'a, tãte partitele magiare, ba chiaru si barbatii regimului magiaru lucra, se sfarima pentru separarea armatei ungeresce de armat'a imperatiei, pentru intarirea ei prin inrolarea honvãdiloru si pentru supunerea armatei ungeresce la dispu-setiunea si comãnd'a ministeriului magiaru, er apoi de unu teump incõce, de candu sperantiele pentru realisarea acestu planu pre di cemergeru totu li crescu, adesea intempinãmu õmeni, cari ni-õspunu fora tãta sfiel'a si rezerv'a, cumca unu motivu de frunte pentru care magiariloru nesmintitu trebe se li se dõca armat'a tierci la dispu-setiune — e, ca prin aceea se deslege (va se dica se innadusiãscã), caus'a natiunalitatiloru si limbelor nemagiare.

Ati mai vediatu loialitate si patriotismu, morala si fratia ca acãst'a?! — Dõmne, ce prosti si misiei si ticalosi tienudomniimagiari pre compatriotii loru de alte natiunalitati! si — sciti pre ce temeiu? Pentru cã au aflatu intre romani, serbi, slovaci etc. mai multi carturari, cari pentru o strinsura de mana, o biãta de lefiorã si-au vendutu sentiulu natiunale si convingerea morale si s'au facutu unelte scopuriloru loru chiaru si in contra propriului sange. Dar domniele loru, domniã magiari au nu-si aducu a minte, cã si dintre ei multi, fõrte multi s'au aflatu in tãte tempurile, cari s'au vendutu nemtiului si turcului si — Ddiu mai scie cui; dar pentru acãst'a trunchiulu natiunei magiare nu s'a facutu nice nemtiã, nice turcu, si asiã se fie ei convinsi, cã de dragulu sãu de fric'a, sãu pentru folosulu perfidiloru sei ffi misiei si ticalosi — nici trunchiulu natiunei romane nu se va face in secli secliloru magiaru, precum nu s'a facutu nici elu nici turcu, nici nemtiã, nici tataru.

Cu atãt'a incheiu pentru asta data.
Buda-Pesta 25 aug.

Societatea literaria.

Sambõta, in 5 aug. st. v. M. S. Domnitõriulu a datu unu prandiu, la care a asistatu d. ministru alu instructiunei publice si membrii adunãrii literarie romane: d-nii Cipariu, Heliade Radulescu, Munteanu, Treb. Laurianu, Alessandrescu Urechia, Hodõsiu, Romanu, Masimu si Stregescu.

Siedint'a prima in 6 aug. v.

Domineca, 6 Augustu s'a tienutu in sal'a Ateneului cea d'antãiu siedintia a societatei literarie, si cu acestu titlu ea s'a si tienutu intr' unu modu solemn. Arangiarea si decorarile salei erau acele-si ca si la inaugurarea societatei totu acele usiõre gaze tricolore, plecãndu din cele patru anghiuri ale plafonului salei, siacele diafane vele negre si albe, plecãndu din medioculu fie-carei lature ale plafonului, pentru a se unã tãte, tricoloru falnicu si doliu doiosu, in medilocu intr'unu rõndu in care se confundau tãte aste culõre, in indouiturele mai concentrate si intunecate ale velelor. Sub acestu rõndu o aquila naturale cu aripele desfãsiurate, cu crucea in gura, unire a simboliceii credintie si a mantuirei cu acea a vitegiei, agerimeii, marirei, tienendu cunun'a de lauru in ghiare, erã

adeverat'a aquila romana, care in sborul ei falnicu parca a protege cu aripile-i poteriche drapelule tricolore nationale si a portá cununa victoriei lor. In fundulu sal'i erá asidatu portretulu M. S. Carolu I. in marime naturale; d'a drépt'a portretulu M. Sale erá unu tablou representandu pe Remus si Romulus, copii nutriti de lupóica; d'a stang'a se vedea hart'a Romanimeí, astfelu cum a vrutu D-dieu s'o insemneze pre pamentu: Moldov'a Valachi'a, Transilvani'a, Besarabi'a, Bucovin'a, Muresiulu, Banatulu; multo priviri erau atintate asupra acelei harte! Apoi, pre unu altu paret se vedea tabloulu representandu pro Mihailu Vitázulu calare, in proportiuni gigantice, cu privirea profunda, cu mana intinsa, aretandu... aretandu ce? Ni s'a parutu cá in direptiunea aretata de man'a sa, amu vedutu statu'a Romanici, infasiurata de tricoloru, radicandu cu Maiestate stindariulu ei victoriosu. Bustulu lui Vangelu Zapa si-pastrá loculu undu fuse inauguratu; in mediloculu siedintei societatii, locu ce si-a sciutu dobandí prin fact'a cea mai patriotica si marétia; elu a intielesu marimea, tint'a societatei literarie si d'accea marmur'a care represinta chipulu lui, va siedé pururea in mediloculu societatei spre a atietá emulatiunea si a nu lasá s'adorma intentiunile bune, se se móia aventurile patriotice; imaginatiunea va dá purure unu sufletu mare acelei marmure rece. In ambele colturi ale salei in partea in care erá tronulu, erau dóue stindarie de dimensiuni fórté mari; pe celu din drépt'a tronulu erá inscriptiunea latina: „Reduxit nos ad memoriam sanguinis et patriae nostrae“ (Limba ni readuse amintirea sangelui si a patriei nóstre) Imperatorele Ionitia alu Romano-Bulgariloru disc acésta in epistol'a sa catra Papa. Pe celu din stang'a erau scrise aceste cuvinte ale lui E. Quinet: „La langue est leur titre de noblesse au milieu des barbares“ (limba este titulu loru de noblétia in mediloculu barbariloru); ambe aceste inscriptiuni amintiau Romaniloru nobilea loru origine si li dicea se nu uite cá „noblétia obléga“ Stindarie mai mici pe cari erau asiediate scuturile tuturoru judetiloru si partiloru Romanimeí, erau asiediate de juru imprejurulu salei; pe sub ele erá unu siru de tablouri care representau pe toti ómenii de cari se falesee Romania si din distantia in distantia iniciabile M. S. Carolu I, facute din floralbe, pareau a dice acestoru mari Romani: „Sunt pinte voi, eu voi, eu cugetarile si aspirarile vóstre inalte si patriotice.“

D'a drépt'a si d'a stang'a tronulu se 'naltiau dóue gradare in forma piramidale pe cari erau asiediate c'o arta si unu gustu nespusu semnele tuturoru sciintiloru, tuturoru artiloru: Ací istoria naturala, representata in tóte ramurile ei, si totu aci instrumente necesarie sciintiloru esacte, spuneau spiritulu cá acolo unde este constatarea, verificarea, prob'a, intenericulu si presupusulu dosparu. Dincolo belele arti: sculptura, pictura, musica, spuneau animei cá natur'a a indiestratu pe omu cu elocinti póto mai mari inca de catu acéa a vorbei. Nu erá o carte deschisa, o cartie indouita, unu obiectu aruncatu, care se nu vorbésca spiritulu, inteligintei si animei. In ambele anghieri din fundu ale salei se inaltiau dóue pedestale maretie, acoperite de flori pe cari erau asiediate dóue busturi ale lui Stefanu celu Mare; d'acolo principele omu mare, pareau a dirigo totu si a veghiá asupra destinatariloru. Nu mai vorbimu d'acele frumóse manunche de flori asiediate in vase pe nesce console elegante, unite intre ele de ghirlande de verdétia si de flori; d'accea multime de mici obiecte si amenunte cari incantau privirea prin art'a cu cari erau arangiate, si a caror'a frumusetie se simtu in anima dar se perdu a fi descrite. In fine, pentru a lasá imaginariile se presupuna ceea ce perde a fi descriu, vom adauge cá d. V. A. Urechia a ingrigitu de tóta arangierea salei.

Se revenimu inse la siedint'a solena a societatei. Candu toti membrii fura presinti si unu publicu alesu umplú sal'a, corulu Conservatoriulu, cu acompaniare de oreestra, intona imnulu nationale. Dupa cantarea imnulu d. V. A. Urechia deto citire diferiteloru relatiuni despre membrii ce n'au sositu anca, si unui mare numeru de felicitari si urari adresate societatei din tóte partile Romanimeí. Dete apoi citire si darei de séma a inaugurarei societatei. Dupa acésta domnulu Ministru alu Instructiunei publice, D. Brateanu, luá cuventulu si anuncieá societatei si publiculu cá M. Sa n'a venitu pentru cá nu s'au intrunitu inca toti membrii societatei literarie si c'au remasu totu acei cari erau la inaugurare, dar cá M. S. tiene

multu a veni indata ce toti membrii vor fi intruniti. D-sa se adresá apoi catra membrii societatei si, multumindu-le c'au ascultat vocea Romanimeí si s'au intrunitu in capitale, tienú unu discursu de care ne vom abtiné a dá séma, pana lu vom poté publica in intregulu seu, (vedi-lu mai la vale); totu ce potemu dice pana atunci, este cá d-nulu D. Brateanu erá in nesce mominte d'accea inspiratiune patriotica, care esaltéza si inaltia d'asupra sublimelui, inspiratiune care se comunica din anima in anima, producundu o emotiune poterică care lo unesce pe tóte intr'unu senguru scopu, acéla alu oratorului inspiratu care vorbesce; in fine aerulu erá incareatu d'acelu santu floru care descépta simtiomintele cele mari, le pune chiaru in sufletele ce nu le-au cunoscutu nici o data; aplausele cari au interuptu de mai multe ori pe dnulu Brateanu si cari au isbucnitu candu sfirsi, erau ca unu tunetu, unu entremuru care se prelungi multu timpu; ele nu mai erau intusiaste, erau frenetice.

Dupa d. ministru d. Cipariu se uréa la tribuna si facú istoriculu limbei romane. Modululu in care d. Cipariu facú acestu istoricu probéza icsusint'a, aduneimea studiiloru si cercetariloru dumisale in asta materia. Cele mai simpatice si calduróse aplause spusera dlui Cipariu iubirea si inalt'a stima ce resimtu toti pentru dn'a sa. Intr'unu numeru viitoru vom publica interesantulu discursu alu dlui Cipariu.

D. Heliade Radulescu se uréa apoi la tribuna si definí limb'a, deosebitelu ei alterari, modificari, perfectiunari si decadentie, din tóte punctele de vedere si cu cunoscut'a d. sale cunoscentia in asta materia. Calduróse aplause respusera cuvintelor dlui Heliade.

Ací se facú o pauza in care dlu Balabanu, elevu alu Conservatoriulu, cantá, acompaniate pe piano, cantulu lui Balcescu murinte, cuvinte de d. V. Alessandri, musica d. d. Mizzetti; d. Balabanu care are o fórté frumósa si simpatica voce, cantá intr'unu modu fórté placutu acésta frumósa aria si fu aplaudatu cu caldura.

D. T. Laurianu a luatu apoi cuventulu si a aretatu cá domni'a sa a sustienutu inca din 1859 necesitatea societatei literarie. Dupa acésta tratéza si domni'a sa materi'a despre care a vorbitu si d. Heliade si este aplaudatu cu caldura.

Eminenti'a Sa Archiepiscopulu de Buzeu a luatu apoi cuventulu si a demutratu valórea unei limbo si cum inaltierea séu scaderca unei natiune se resimte din gradulu de cultura séu decadentia a limbei ei; astu-felu la noi s'a vedutu fórté adese limba stramosiloru parasita si cea gréca cultivata si vorbita de toti Romanii cei mai instruiti: limba gréca erá limba salóneloru si se privia ca o injosire vorbirea frumósei limbe romanesci; acum de catu-va timpu limba franceza a inlocuitu pe limba gréca, si limba romanésca totu despretiuita! in salóne nu se vorbesce de catu frantuzesce si molipsirea a trectu chiaru in poporu. Óre atatu de josoritóre, intréba Pré S. Sa, se fie limba stramosiloru nostri? Merita ea óre se fie atatu de despretiuita? Nu; ea incepe acum a fi pretiuita cum merita, si societatea literaria o va pune la inaltimea ce i se cuvine. Apoi P. S. de Buzeu amintesce ca d. Laurianu in discursulu seu, a disu cá bibliotec'a lui Constantinu Cornescu Oltenicianu, care continea monuminte remarcabile pentru limba si literatur'a romana s'a perdutu. Nu s'a perdutu, dloru, dise S. Sa, ea este la mine si sunt fericitu d'a o poté pune la despusetiunea societatei literarie. Acestea din urma cuvinte fura primite cu cele mai entusiaste si prelungite aplause.

Solenitatea se sfirsi prin memoritorea cantare a lui Andreiu Muresianu „Descépta-te Romane.“

Dupa acésta cantare d. Heliade declará siedint'a conferintei inchise; dsa esplicandu pentru ce a numitu societatea conferintia, dise cá M. S. Domnitoriulu Carolu I, la prandiulu ce a avutu bun'a vointia a oferí membriloru societatei in ajunsu, vorbindu despre societatea literaria a numitu-o Congresu, si ce dicu Domni, devine lege.

Membru societatei si toti asistintii esira apoi din sala, in scomotulu celoru de pe urma aplause. (Rom.)

Éca discursulu d-lui D. Brateanu despre care am vorbitu mai sus.

Domniloru Membri ai Societatei Literarie Romane! Mari'a Sa Domnitoriulu n'a insarcinatu se vi spunu cá si reséva fericirea d'a voni in mediloculu domniloru-vóstre candu vor sósí

si cea lalti membri ai societatei, aseceptati cu ata'a impacintia.

Acum, domniloru, permiteti-mi se-ni implinescu o placuta detoria depunendu in manile d-vostre dosariulu cu tóte actele privitóre la fundatiunea societatei literarie si la donatiunile cu cari ea se gasece indiestrata.

Me simtu fericitu, cá sum eu chiamatu a vi face acestu pretiosu depositu, cáci sum securu cá elu are se fecindeze in manile vóstre. Me simtu si mai fericitu, cáci am o incredóro nemarginita, am credint'a nestramutata in maricetelu rezultate ale lucrariloru vóstre. Ceca ec-mi da acésta credint'a, este scopulu sacru care va intrunitu aici; sunt sciint'a vóstra, talintele vóstre, patriotismulu vostru; si mai presus de tóte, ceea ce face credint'a mea, este instinctulu poporului, care nici odata nu se insiela; este este acésta acceptare generala; viu'a nóstra emotiune, surecitatiauna spiriteloru, trasarirea animelor, farmeculu, este, este, spuncti ce este! — Eu nu sciú ce nume se-i dau; dar simtu cá este unu ce mare, mare; profunda, potericu, totu de odata ingrozitoru si incantatoriu. se simte, s'aude. Ascultati, ascultati adencu! Auditi vuetulu, auditi vuetulu misteriosu ce ese de subu albiele riuriloru si de sub radecinele muntiloru este entremuru pamentulu? Nu! nu! este vocea Romanimeí, este palpitarea animiloru tuturoru Romaniloru; sunt rugele, sperantiele, credint'a, bucuria loru; este strigatul urariloru ce ei trimitu vóa, reprezentantii loru. Dar, voi sunteti adeveratii loru reprezententi! Representanti politici? politici! inse nu acei politici care, dupa timpu si imprejurari, intindu séu restringu frontariile si constitutiunile popóreloru. Voi sunteti reprezentanti politici celei mari, politice éterne, totu-déuna si 'n totu loculu aceea-si; reprezentantii politicei lui Domnedieu care voiesce ca cei ce au suptu lapte de la aceea-si mana, ca cei ce au acéle-si simtiaminte, aceea-si cugetari, acéla-si nume, se aiba aceea-si limba.

Cu acésta credint'a, ca ministru, in numele Mariei Sale, Domnulu Romaniloru si alu guvernulu seu, dechiaru sesiunea Societatei Literarie Romane pentru anulu acésta deschisa. Ca Romanu, rogu pe Domnedieu parintiloru nostri ca poteric'a sa mana se diréga tóte lucrarile vóstre; cáci ole sunt viet'a, ele sunt marirea intregi Natiuni Romane. — Se trati fratiloru!

Orsiova 10/22 augustu 1867.

Onorata Redactiune! Ieri dupa prandiu sosindu in Ruscicu (Turcia) vaporulu companiei austriace „Germania“, se avisá de catra d. consulu generale din Ruscicu capitanulu de la numitulu vaporu cumea nu are a caletori mai departo pana nu se va face o cercetare in vaporu de catra autoritatile turcesci. Candu se incepú a se cercetá pasapórtelu caletoriloru aflati pre acestu vaporu, desi se dovedí cá toti sunt provéduti cu paspórté legale, totusi — precum afirma insusi capitanulu vaporulu — se ordoná lui cá doi teneri aflati pe vaporu au se se predee in manile turciloru, pentru care scopu si sosiera 30 de infanteristi turcesci. Tenerii, unulu cu numele Stoian supusu principelui serbescu éra eel'a laltu supusu romanu (nu-i sciú numele), se opusera a esí din vaporu, cá nu cunoscu se fie facutu undeva veri o crima, cá ei nu caletorescu pentru Turcia ei pentru Serbia sel. inse nimene considerá escusarile loru, se dete ordinu a pune man'a pre ei, si a-i dá afara. Tenerii vedindu-se in asié periculu cá vor fi maltratati de catra turci, se impotrivira cu revolverele ce aveau la ei, facendu pre ostasii turci a esí afara, éra ei intrara in salonulu vaporulu. Intre acestea mai sosira 300 de turci. Se dete ordinu a esí din vaporu toti caletorii. Turcii ocolira vaporulu si incepura a descarcá puscele in salonulu unde se aflau acesti nenerociti. Foculu din pusci si revolvere causá ametiela multoru caletori. In fine turcii se servira si cu topóra la taiatulu fenestreloru pana ce puscele se descareau necontenitu si se incredintara cá tenerii morira cu desaversire. Scotiendu-i din vaporu, martori oculari spunu cá graiulu omului nu e in stare a esprime crudelitatea comisa de fierosii turci pe cadavrele acestea cari cu haionetele si iataganele se macelarira in bucati. Acestea tóte cu sciroa dlui consulu austriacu si sub ochii dsale. Multi caletori fugira cari in catro, partea cea mare remasera pre la alte statiuni, cei putieni sosira aici cu capitanulu vaporulu si ni spusera a-

cestu tristu evinémentu potrecutu pe unu teneru neutru si pro unu vaporu austriacu, unde caletorii credeau cá se affa in securitate.

V.

Literariu

Nascerea si latirea diurnalisticee politice.

Sub acestu titlu d. bibliotecariu supr. profes. Dr. Grásse in Dresda publica unu articlu interesantu in „Dr. Jour.“ din care — lasandu afara partea antaia cea curatu arheologica — impartesimu urmatóriele:

Originea diurnalelor politice tiparite in Europa se reduce pana la inceputulu istoriei artei tipografice. Se intrebuintia acésta arte a tipari si enará pe senguratecele foi volante evinémintele senguratece mai importante pentru publiculu mai mare. Asemene tipariture in Franc'a de comunu portau titulu „Discours“ „Nouvelles“ „Histoire“ „Recueil“ „Récit“ „Lettres nouvelles“ si inca astadi sunt acolo raritatile cele mai create de catra iubitorii de carti. Cele mai vechi sunt din anii 1492—1495 si mai tóte se referesce la speditiunile regelui Carolu VIII in Italia. Asemene scrisori volante, mai totdeun'a in octave séu tertine, erau in Italia, mai alesu in Florentia séu Venetia, de la finea secululu 15, tiparite pe 2 séu 3 foi, cu colóne si provédute cu un'a séu mai multe silografii. Estea den urma paru a fi remasu necunoscute dlui Hatia. Mai avuta e totusi literatur'a nemitéscă in asemene produse. Aici portau titulu „Neue Zeitung“ si contineau nu numai evinéminte politice, ei si alte obiecte de interesu, precum istorii despre entremuru de pamentu, despre strigoi, monstri, inundatiuni sel. si de comunu erau inezstrate cu silografii. Nascerea loru se reduce la tóta intemplantia pana la 1457, totusi esemplariulu celu mai vechiu cunoscutu den asemene scrisori volante e numai din 1494 si portá urmatoriulu titlu: „Wie und mit welcherley heyligkeit und solemniteten. Auch durch Bischofe, prelaten, Fürsten und Herren. Das begangnisse und Crequien etwan von des allerdurchlauchtigsten grosmechtigsten Fürsten und Herren, Herren Briderichs des heyligen Römischen Reiches Keyfers; zu Hungern Koniges ic. und Erztzerzogen zu Defferreich ic., unfers Allergnedigsten Herren mit des seliges und löbliches gedenknis gehalten, verbracht und begangen sey. Byßß M. CCC und lxxxij in 4to.“ Acestu opu nu portá inca titulu de „Neue Zeitung“ care mai antaiu apare la „Copia der Neuen Zeitung aus Preßlig Landt.“ la capetu: „Getrüdt zu Augspurg durch Erhard üglin v. J. (1505) in 4to. Unii bibliografi o considerau de reportu despre caletori'a lui Amerigo Vespucci, éra acum lu tioniu de unu documentu apocrifu si parodia la relatiunile numeróse ce de la descoperirea Americi esira despre acestu nou eldorado.

O specia desclinita de asemene diurnale erá in diumétatea prima a secl. 16 pamfetele politico-religióse, cari apareu in forma de comunicatiuni istorice, astfelu o satira de la Dr. Martinu Luther contra móscelorlu portá titulu: „Neue Zeitung vom Rein anno 1542.“ Mai multe de acestea se affa in cartea lui Carolu Hagen: Deutschlands literarische und religiöse Verhältnisse im Reformationszeitalter (Erlangen 1841 III tom.) si Hortleder (nu Hortdollar cum 'a numit Havin) inca are multe de acésta in opulu seu despre batalia'a de 30 de ani. O lista de title pentru asemene numiri: Neue Zeitung ni dá Weller in Serapeum 1859 nr. 13 si urmatóriele, 1860 nr. 17 si urmat. 1862 nr. 1 si urmat. cari totu acolo le intregesce dd. Opper si Tobias (1863 nr. 10 si Anz. B. nr. 6) altele se gasescu in Catalogo bibl. Rheino. Traject. T. I. p. 1073 si urmat.

Pro acestu timpu cade nascerea primelor anala istorice. Cea d'antaia fu „Mercure françois“ 1611—1648 redigata mai antaiu de Jean Richer, apoi de Olivier de Varennes si in fine de renumitulu Theophraste Renaudot si propriamintu erá continuarea de la „Chronologie septennaire“ (1589—1598) si „Chronologie septennaire“ (1598—1614) de istoriculu francesu Palma Cayet. Carti istorice de astu felu erau „Mercurius Gallo-Belgicus“ (1587—1650) „Theatrum Europaeum“ (1617—1695) „Diarium Europaeum sel. in Germania. Aici s'a nasoutu la finea secl. 16 asié-numitulu „Postreuter“ unu felu de almanacu in care se cantau tóte evinémintele mai de frunte ce s'au petrecutu in decursulu anului. Celu mai vechiu almanacu cunoscutu de feliulu acésta e din

1590 *) si durat' a loru se estinde cam la una suta de ani, dupa carea se prefacura in foi de luna seu de septemana. Pro acelu timpu catra 1590 esira la Francofurt l. M. „Relationes semestrales“ latinesce si nemtiesce mai antaiu de Conradu L(a)utenbach sub nume de Jacobus Francus (1590) dupa mórtea acestuia se continuara de Teodoru Maurer. Cu tóte cá acésta întreprinderea avca de basa unu planu prè estinsu, capetà totusi aplacidare asiá de mare in catu nu numai cá se retiparira opurile d'antaiu, ci la 1595 trebui se se retiparésca éra numerii d'antaiu de pe 5 ani de la inceputu. Acésta fóie periodica portá in frunte acésta devisa superba: „Duce Deo comite Veritate.“ Fíresce cá tóte acéstea éran numai incercari, unu diáriu adevgatru in sensulu nostru inea nu esistá. Spre sfersitu istoriculu anglésu, Georgiu Chalmers (1794) credea cá a afatu in patria sa angusta primulu diáriu adeveratu; elu descoperi adeca in museulu britanicu intr'o gramada de diárie vechi 3 numeri (50, 51 si 54) dentr'o fóia ce avea numire: „The English Mercurie published by Authority for the prevention of false reports Whitehall Juli 23d.“ Acelea tratau de a se purcederea armatei spanice si despre o lovíre ce o dede Sir. Francis Drake fotei spanice, si lui i se pareá cá ele ar fi fostu inspirate chiar de regimulu anglésescu. Acum'a dupa parerea lui Anglia érá asecurata cu antaítatea in inventiunea diáristicea politicé, fatia cu cele lalte tieri.**) Dara unu dirigatoriú de la museulu din Britania dlu Th. Watts descoperi cá acéstu diáriu, numitu elu mai vechiu au fostu opulu unui falsificatoru intentiosu den seclulu 18: acésta dovedí elu cu form'a tipariului, cu stilulu si cu unelo anachronisme (smintéla in numerarea timpului.) Totu asiá de nesecuri suntemu cu nrulu 14 alu avisiunei relatiunei despre ce'a ce s'a intemplatu in 1612 in Germania, Italia, Ispania, Niderlandia, Anglia, Francia s. a. care (nr.) se preínde cá odinióra aru fi fostu proprietate profesurulu Grellmann, ce acum inse nu se mai póte demústrá. Asiá dara „Oberpostamts-Zeitung“ care o tiparise (1615) librariulu Emiliu Egenolph den Francofurtu la Main, pe spesele proprie, remane in feliu de continuare aloru „Relationes semestrales“ ca prim'a trupina ce se póte adeverá a diáristicea nemtiesce. De seíuru cá curundu dupa ast'a armatu Fulda, si desmintitu a armatu Hildesheim (1619) si Herford (1630) s. a.; érá daca pe timpulu acésta degiá s'au tiparitu diárie in Lipsca (Leipzig), nu se scie; se pomenesce numai de óre-care Zacharias Thalbitzer († 1679) care in anii 1632—1635 a studiatu teologia in Lipsca, cá acésta pentru ca se se sustiena mai bine, s'a ocupatu cu scriere de avisari. Diáriuulu ce esista si astadi: „Leipziger Zeitung“ s'a intemciatu la 1660 si abonatiú la acésta fóia primira, cu ocaíunea barbarei jubileului la 1 Ianuaríu 1860 cate unu numeru retiparitu in facsimile de la 1. Ianuaríu 1660 si de la 1 Jan. 1760, in semnu de suvenire. Doci dara Germaniei i romane meritu nedisputabilu cá ea a fostu léganulu diáristicea politicé, in catu diáriuulu svedicu den 1606, de caro vomu face amintire mai la vale, inea se íneluie in óre-care dubitate.

Mediculu Theophraste Renaudot (Londra 1584 — 1653) care primise de la amiculu seu, renumitulu goncalogu d' Honoré, corespundintiele numerose din internu a straintate spre a le cetí in estrasu bolnaviloru, — fu in Francia celu d'antaiu barbatu care a venitu la idea se faca speculatiune cu pung'a bolnaviloru si sanetosiloru curiosi facendu tipariri periodice den aceste scrisori. Proieptulu seu lu impartesi cardinalulu Richelieu si acésta si-l'insusi curundu pentru cá a recunoscutu folosulu inmensu ce trebuia se-lu aduca sistemulu seu de guvernare, daca publiculu se voru dá in mana impartesirile politico re esu numai de sub inspectiunea si ingrigirea lui. I dede privilegiu se redige unu diáriu, si se scie cá in acésta „Gazette“ ce s'a tiparitu de la 1631, in fie-care septemana in 4to pe cate 8—12 foi, se afla articuli esiti den pen'a atotpotintelului cardinalu, bu chiar si den alui Ludovicu atu XIII. Urmatoriulu lui concesse asemenea favoru pentru acésta fóia, érá redactiunea ei trecú la fiii sei Isaac († 1680) si Eusebe († 1679) Renaudot. Ce se atinge de arangiamentu diáriuului, elu apareá — dupa cum s'a spusu — in fie-care septemana in dóue impartiri numite: „Gazette“ si „Nouvelles ordinaires

de divers endroits,“ in fie-care luna apareá pana in 1634 unu adausu in brosiura: „Relations des nouvelles du monde reçues dans tout le mois“ si de la 1634 erau acoste suplimente reprezentate prin brosiure voluntarie, numite: „Extraordinaires.“ De la 1726 primu acéstu diáriu titulu de „Gazette de France,“ si dupa ce de la 1 maiu 1792 tendint'a ei fusc curatu republicanu, se numi „Gazette nationale de France“ incependu den a 15 di alui august 1792 pana la 19 decembre 1797; in tempulu imperialistiloru candu érá si a luatú numelo vechiu, „Gazette de France“ nu avea neci o colóre, dara de la restauratiune pana in diu'a de astadi a devenitu, ca mai nainte, aপরতেরা zelósa a legitimitatii si a imperialismului. Formatulú ei (in folio) den presentu l'a luatú in 1805, pana atunci a aparatu in patariu de colé (4°). Intre altele Renaudot, tatalu, intemciá totodata cunoscut'a „Anzeige- oder Intelligenzblatt“ cáci elu ínfintiasc, inea nainte de ce aparuse „Gaz.“ unu cantoru intelectualu, acurui aretari le publicá intr'o fóia deosebita ce se numiá „Bureau d'adresse et de rencontre“ si care dupa parere, se vede a fi aparutu pentru prim'a data la 1633. Nesmintitu cá dlu Prutz (Tom I. pag. 241) se insiála afirmandu din unu nru alu „Gazette“ i de la 1631 ce se afla in biblioteca reg. publica din Dresda, cá acésta arc meritulu a fi fostu primulu diáriu.

Acésta dara a fostu inceputulu slabu alu diáristicea din Francia. Abiá la 1789, candu acolo s'au stersu privilegiile si monopótele, a inceputu ca se se desvólte mai liberu, si pana ce la anulu 1779 esistatu in Parisu cu totulú totu 27 de diárie diferite, se urcá numerulu loru in 1789 pana la 250, érá la an. 1790 chiar pana la 350. Asiá durá pana la anulu 1800, candu consulatulú incatená pres'a, suprimendu 73 dintre cele ce se redusésera pana la 86 diárie, si mai remasera numai 13. De la retornarea Bourboniloru érási se urcá numerulu foiloru publice; la 1818 erau in Parisu, 150 de foi la 1835 erau 347, la 1860 erau 500 si in fine, la 1866 se aflau 800 de diárie. Numerulu generalu alu diárieiloru ce s'au publicatu in Francia la 1 Ianuaríu 1866 érá 1637, dintre acéstea 330 politicé (7 mai putiene de catu in 1865), din contra pres'a nepoliticé se ínmultise mai pe jumtate, cáci numerulu tuturor foiloru periodice ce apareau in Francia la 1 Jan. 1865 érá 1098. Intre tóte diáriele ce aparú de presentu in Parisu celu mai cetitu este „Petit Moniteur,“ la 1 martíu 1866 s'a tiparitu in 130,000 esemplaric; dupa elu vine „Siécle“ cu 45,000 (la 1861 cu 55,000), „Patrie“ cu 16,000 (1861: 32,000), „Presse“ cu 15,000 (1861: cu 28,000) „Constitutionnel“ cu 13,000 (1861: 24,000) „Journal des Débats“ cu 9,000 (1861: 12,000), „Opinion nationale“ cu 15,000 (1865: 18,000) esemplaric s. a.

Se venimu la Germania, vedemu cá aici incepe er'a diáristicea politicé abiá la 1775, candu a eruptu revolutiunea americana: Federicu colu Mare dede libertate neconditiunata in scriere preseí den statele sale, pentru mai multu tempu, dicendu cá diáriele atunci abiá ar fi interesante, candu n'ar fi genate; dara curundu si schimbá acésta parere, cáci nu multu nainte de mórtea sa scrisc catra d'Alembert: de locu ce s'a abusatu de libertate, pres'a si diáriele trebuiescú supuse censurei, pentru cá altmintreolea compromitu securitatea generala si fericierea societatii. Se íntielege desine cá in secululu trecutú si lainceputulu celui presentu numerulu diárieiloru ce apareau in Germania a fostu micu, darala 1833 erá acéla de 780 in statele ce se tiencu de confederatiunea nemtiesca, la 1846 erá degiá 836, la 1849, 1561; la 1855, 1600 (nesocotindu 860 de foi literarie). De cumva aducemu in asemenare unicele state cu numerulu locuitoriloru loru, resulta cá Austria avca la 1846 mai putiene diárie de catu tóte tierile, cáci pe 77.000 de suflete se veniá 1. diáriu; Sassonia in contra avea cele mai multe, cáci se veniá la 13.300 capete 1-nulu, pana candu in Virtemberga se veniá 1-nulu cate la 33.000 si in Prusia 1-nulu cate la 34.000 suflete.

Diáriuulu celu mai vechiu den Niderlandia a aparutu in Antwerpen la 1605, candu tipografulu Avramu Verhoeven a primitu privilegiu de la areiducii Albrecht si Isabella: „de a tipari si gravá tóte tierile sub dominirea loru, tóte noutatile, invingerile, possessiunile ce numitii prínci le voru face séu dobandi.

Acéstu privilegiu a fostu renoitu in anulu 1620, si de acum'a in colo aparú diáriuulu seu (in limb'a flamicá) mai regulatu si mai desu ca mai nainte, cam 3 numeri la septemana. Numerulu celu mai vechiu ce se afla in biblio-

tec'a reg. din Brusela este inse numai de la anulu 1616. Pe urma aparú la 1643 „Le postillon ordinaire“ in limb'a francesá si „Den ordinarissen Postillon“ in limb'a flamicá si in fine „Courrier véritable des Pais-Bas“, numita si „Relations véritables“ de la 1649—1791; celu d'antaiu se publicá in Antwerpen, césta din urma in Brusela. In cele 9 provincii ale regatulú de astadi, Belgiu, existau la anulu 1756 numai 5 diárie politicé, dintre cari 2 in limb'a flamicá, 11 existau la 1813, 61 in anulu 1842, 122 la 1847, 244 la 1856 si 262 la anulu 1858. Diáriuulu celu mai ísemnatu, care se póte numi diáriu de lume este si astadi „Indépendance Belge.“

In Olandia se pare cá a esistatu unu diáriu la anulu 1617 ori 1619, ce apareá de 2 ori in septemana; den anulu 1619 se cíteza diárie den Leyden si den Haag, dara biblioteca reg. din césta den urma cetate posiede numai unu esemplariu de elu den 1626; se aflá inse la 1639 in Amsterdam unu diáriu redigeatu in limb'a francesá. Cea mai vechia fóia politicé este „Haarlemsche Courant“; la 8 Ianuaríu 1656 redese Avramu Casteleyn numerulu d'antaiu alu „Weekelijke Courante van Europa.“ Nu tardíu dupa acéstea titulu i se schimbá in Haarlemsche Courant érá la 8 Ianuaríu 1856 serbá numit'a fóia jubileulu ei de 200 de ani, la care ocaíune editorulu presentu, Joh. Enschende si Eliu, presentara abonatorulu unu facsimile den numerulu d'antaiu de la 1656. In biblioteca reg. den Dresda se mai afla cate unu numeru de 1/2 colá in 4° den 2 foi olandese din acéla-si anu, cu titulu: Advysen 1656 ins Graven Hage voor den authour: by Calaminus ende men verkoopse by Henricus Hondius si Vrydaegse Posttydingen uyt's Gravenhage 1656. Primulu diáriu francesu apareá in Olandia ca „Gazette ou nouvelles politiques de Leide“ redigeatu de fratii Stefanu si Ioane Luzac. In anulu 1828 erau in Olandia 26 diárie politicé si 57 nepoliticé si de tóte erau la 1858 cam 210.

Cumca Anglia nu este léganulu diáristicea, pe cum se credea mai nainte, am aretatu degiá. Prin acéa inse nu a voitu cineva se dica cá acésta tíera nu ar fi avutu asiá-avea inea fórté tempuriu, adeca nisce foi in asemenare diárieiloru noi nemtiesci.

Ele aduceau tot deuna cate o ínciintare politicé de ísemnate. Asiá d. c. museulu den Britania posiede urmatóriele bucati: „Joyfull news from the new found world, of things used in physick, brought from the West Indies (Londra 1580), News from Spain and Holland (1593), News out of Germany (1612) s. a. La 1622 o societate de editori incepú a redige o fóia de septemana cu titulu: „The certain news of the present week.“ Numerulu celu mai vechiu cunoscutu se datéza la 23 maiu cele urmatóricé (den 30 maiu 1622) mai au adausulu: tradusu din limb'a olandesa, ce'a ce aréta originea. De la 23 Augustu (dara nu abiá de la 25 sept.) figuréza ca redactoru óre-care Nathaniel Butter care pana acum'a publicasc diárie scrisc, dara este batatoriú la ochiú cá in tótaaceste foi periodice, ce urma un'a alteia, nu se afla neci unu cuventu despre Anglia, ce'a ce s'a intemplatú den fric'a camerei „stclate“ (parlamentu se dice acuma). In 1640 se perdulu urmele acéstei „Weekly News“ ce candu si candu aveau si titulu laterala de „Mercurius Britannicus“ dara sistandu-se camera stelata si intrandu in vietia parlamentu lungu numitu, incepú se prospere si in Anglia er'a libertatii de presa pentru afacerile interne, cáci de la 1641 pana la readucerea Stuardiloru se póte urmarí „Diurnal Occurrences in Parliament“ dea rendulu. Langa acéste diárie oficióse resarira la 1643 20 de diárie politicé, cari fíresce cá in cea mai mare parte aveau forma si cuprinsu de pamfletu, si pana la 1660 se nascura si perira peste 200 de diárie de tot feliu de colori. Candu Carolu II érási s'a urcatu pe tronulu strabuniloru sei, miciorá numerulu diárieiloru, dara ca desdau-naro castigá in partea sa o fóia ce esistá cam de 10 ani, „The Politick Mercury“ si a folosíto ca fóia guvernamentalá. Pentru ca se aiba pendant (contrarietate) pentru „Gazette de France“ mediloc se se redige sub supraveghiarea unui vice secretariu de statu fóia „Oxford Gazette“ incependu de la 7 novembr. 1665, acésta fóia esí pe urma de la 1 febr. 1666 regulatu cu numirea de „The London Gazette.“ Ea érá tiparita numai pe o parte a coléi si aducea, afara de ínciintari politicé den straintate, inea icicolé cate o anuciare. Doi ani mai nainte a adusu Roger L'Estrangu — bine cunoscutu din istoria literaturéi anglése, portandu titulu de „Surveyor of imprimery and printing presses“

— in diáriuulu seu ce avea numirea: „The kingdoms's Intelligencer of the Affairs now in agitation in England, Scotland and Ireland“ regulatu anuciari de carti si in nrulu 1 chiar o notitia despre retiparire. Pentru acéa emise Carolu II la 1680 o stricta „Proclamation for suppressing the printing and publishing unlicensed Newsbooks and Pamphlets of News.“ Acum istoriesce dlu Ilatin cá pe acéla-si tempu óre-care Moranville a publicatu in Londra o traducere francesá den „London Gazette“ care a aparutu de 2 ori in septemana ca diáriuulu anglésescu, dara fiindu cá si-a permisu schimbári ísemnate in testu, se pare a fi fostu suprimata. Cu revolutiunea den 1668 incepú si er'a nóua pentru diáristicea politicá anglésá, si de aici se datéza curagiulu ce pana in momentulu de fatia caracteriséza diáristicea anglésá. Pe acéstu tempu apareau in Londra 18 diferite foi politicé-periodice, dintre cari cea mai cetita si vedíuta érá „Postman“, o fóia redigiata de unu fugaritu francescu in limb'a angléséscá, si apareá de 3 ori in septemana, ca cele lalte. In anii urmatori nu se ínmultira acésti numeri; la 1731 existau numai 19, dara trecerea loru se totu mariá in proportiune. Asiá d. c. la 1753 vendeau tóte diáriele den Londra 7,411.757 esemplaric, la 1790 14,035.739, si la 1792 chiar 15,005.760. La 1822 se urcá nrulu diárieiloru anglésesci la 280, dintre acéstea erau in Londra 57, 130 in comitate si Wales, 31 in Scotia, 54 in Irlandia si 8 in insule. In Londra se tipariu 16,254,634 esemplare, in provincie abié 8,525,252, dara darea anualá de timbru se urcá cam la 10 milioane de franci. Capitalulu inmensu ce se rece-reá in Anglia pentru a íntreprinde unu diáriu nou, esplica caus'a de ce in anii de la 1821—31 numerulu diárieiloru in Anglia s'au ínmultitu numai cu 14—15; acésta cauza domnesce si astadi estmodu, cá numai unu diáriu nou „Daily News“ (intemciatu la 1846) a fostu in stare a se latí si sustiené. Scaderea darei de timbru ce se facú la 1836 si suspínderea totala a ei den 1856 provocá mare schimbare in diáristicea; tóte diáriele perdura den abonenti, esceptiunandu „Times“ si „Advertiser“ cáci pana ce la 1831 se numerau numai 295 diárie engl. se facura la 1841 degiá 472, la 1851 563, la 1861 1102 si la inceputulu 1866 erau 1267 (intre acéstea apareau in fie-care di 78, 537 esiau brosiuri la 1/4 anu, intre cari 196 teologice); acéstea erau asiá impartite cá veniau pe Londra 226, pe Provincie 707, pe Wales 43, pe Scotia 130, pe Irlandia 128 si pe insule 14. Diáriele de di se tipariu in 248.000 esemplaric, face la septemana (domíneca nu esiau) 1,488.000, lu anu: 77,376.000. Dentre diáriele mai vechi se mai sustiene „The London Gazette“ „The Stamford Mercury“ (de la 1695), „The Morning Chronicle“ (de la 1760), „The Morning Post“ (de la 1772), „The Morning Herald“ (de la 1780) si in fine „The Times“ (de la 1785).

(Va urmá.)

Economia.

Tergulu de Viena.

Preturiile negótiiloru sunt:

contenariulu (marge, mágé)

Bumbaculu Egiptianu	100 fl.	110 fl.
„ Nordamer. middl.	77—50	„
„ Grecescu	68	„
„ Levantinu 1.	60	„
„ Persianu	50	53
„ Ostind. Dhol. fair	55	„
„ „ Surate fair	„	„
Canep'a de Apatin	19—21	
„ „ Itali'a, curatite faine	62 fl.	80 fl.
„ „ „ mittf.	50	60
„ „ Poloni'a naturala	17	18.50
„ „ „ curatita	25	31
Inulu natural de Polonia	18.50	21
„ „ Moravia natural	25	35.50
Mierea de Ungari'a naturala	18	18 1/2
„ „ Banatu alba	—	—
„ „ Ungari'a galbena	18 1/2	19 1/2
Sementi'a de trifoiu din Stiria		
„ cea rosia curatita	30	—
„ „ lucerna italiana	30	„
„ „ „ francésca	40	42
„ „ „ ungarésca	26.50	27
„ „ curatita	28	29
Talp'a lucrata (Pfundleder prim.)	86	90
„ „ („ Corametti)	77	„

—, daca

*) Vedi Prutz, T. I. fóia 179 si urm.

**) Vedi d'Israeli, Curios. of Literat. Paris 1853. T. I. pag. 128 s. u.

